

POSTANOWIENIE

Dnia 2 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska

SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi N.K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
VI ACa 3964/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 2 września 2025 r.,

- 1) stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. VI ACa 3964/23 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2) przyznaje skarżącej N.K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwóch tysięcy) złotych za okres od 16 listopada 2021 r. do 2 września 2025 r.;**
- 3) oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 4) zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej N.K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty;**

5) nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej N.K. kwotę 200 (dwustu) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Skargą, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Warszawie 10 marca 2025 r., na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki N.K. (dalej: „skarżąca”, „powódka”) zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie rozpoznania apelacji powódki od wyroku z 11 lipca 2023 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt III C 1978/21 nastąpiła przewlekłość postępowania,
2. przyznanie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej kwoty 20 000 zł tytułem odszkodowania,
3. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie zwrotu kosztów niniejszego postępowania.

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość postępowania (dalej również: „skarga”) podniesiono m.in., że od dnia zainicjowania postępowania II instancji do dnia złożenia skargi tj. przez okres niemalże 1,5 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie nie podjął w sprawie żadnych czynności zmierzających do rozpoznania sprawy, a powódka dwukrotnie zwracała się do sądu z wnioskiem o przyspieszenie rozpoznania apelacji. Ponadto wskazano, że przedłużający się brak rozpoznania apelacji w sposób oczywisty pogarsza sytuację życiową powódki, która domaga się zadośćuczynienia, renty i odszkodowania w związku z tragiczną śmiercią ojca.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, w odpowiedzi na skargę, wniosk o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga na przewlekłość postępowania zasługiwała na uwzględnienie.

1. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”) – strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Na mocy art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skargę wnosi się w toku postępowania w sprawie.

2. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można w szczególności mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 384;

16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16;; 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; 13 grudnia 2018 r., I NSP 62/18; 24 stycznia 2019 r., I NSP 87/18; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22). Nie oznacza to jednak, że w każdym przypadku, w którym przekroczony został okres 12 miesięcy, w czasie których nie wyznaczono terminu rozprawy, automatycznie następuje przewlekłość postępowania w rozumieniu ustawy. Ocena wywiązania się z obowiązku rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zależy od konkretnych okoliczności, a zatem wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania. Powyższe oznacza, że przewlekłość postępowania ocenia się w każdej sprawie w sposób indywidualny, z uwzględnieniem wymienionych okoliczności.

3. Akta sprawy wraz z apelacją zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Warszawie 1 grudnia 2023 r. (k. 580 akt dołączonych). Tego dnia sprawa została zarejestrowana w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie w SLPS i wówczas wylosowany został sędzia referent. Następnie 4 grudnia 2023 r. sprawę wpisano do repertorium ACa i zarządzono poinformowanie stron postępowania o składzie wyznaczonym do rozpoznania sprawy.

Pismami z 21 listopada 2024 r. i 10 stycznia 2025 r. pełnomocnik powódki zwracał się do Sądu Apelacyjnego o przyspieszenie rozpoznania sprawy.

Dopiero po wpływie skargi na przewlekłość postępowania 10 marca 2025 r., 13 marca 2025 r. dokonano kontroli formalnej apelacji i wezwano pełnomocnika powódki do złożenia aktualnego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Postanowieniem z 13 marca 2025 r. zarządzono dochodzenie w celu ustalenia rzeczywistego stanu majątkowego powódki. W odpowiedzi na zobowiązania, powódka przedstawiła żądane dokumenty, dzięki czemu 9 maja 2025 r. rozpoznano wniosek skarżącej o zwolnienie jej od kosztów sądowych oraz wezwano powódkę do uiszczenia części opłaty od apelacji, po której uiszczeniu apelacji nadano bieg.

Z akt sprawy wynika, że zarządzeniem z 17 czerwca 2025 r. wyznaczone zostało posiedzenie niejawne na dzień 12 września 2025 r. w celu rozpoznania apelacji powódki.

4. W świetle przytoczonego wyżej, utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz okoliczności faktycznych sprawy, nie ulega wątpliwości, iż czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej w analizowanej sprawie został przekroczony i wyniósł ponad 12 miesięcy. Jednocześnie od dokonania wpisu do repertorium 4 grudnia 2023 r., Sąd Apelacyjny pozostawał całkowicie bezczynny. Stan ten uległ zmianie dopiero w reakcji na złożenie niniejszej skargi, po której dokonano jej kontroli formalnej dnia 13 marca 2025 r. Tym samym, w okresie od 5 grudnia 2023 r. do dnia 12 marca 2025 doszło do oczywistej przewlekłości, ze skutkiem dla całego toku postępowania.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Najwyższy stwierdza przewlekłość postępowania w sprawie VI ACa 3964/23 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie.

5. Odnosząc się do argumentów Prezesa Sądu Apelacyjnego podkreślić należy, że podniesione obiektywne trudności, z jakimi mierzy się kierowany przezeń Sąd mogą co najwyżej prowadzić do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień, ze strony sędziego referenta lub sądu. Jednak to na Państwie spoczywa obowiązek stworzenia warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej i nieuczynienie zadość temu obowiązkowi nie może usprawiedliwiać przewlekłości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania.

Ostatecznie Sąd Apelacyjny jako jednostka reprezentująca Skarb Państwa ponosi zatem formalną odpowiedzialność za niewłaściwe wywiązywanie się przez Państwo z powyższego obowiązku.

Konsekwencją stwierdzenia, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie VI ACa 3964/23 nastąpiła przewlekłość postępowania, jest obowiązek rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania skarżącej zasądzenia na jej rzecz kwoty 20 000 zł tytułem odpowiedniej sumy pieniężnej.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w kwocie 2000 zł.

Przyjmuje się, że suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania musi obejmować kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Ponieważ postępowanie w niniejszej sprawie rozpoczęło się w listopadzie 2021 r. (wniesienie pozwu do Sądu Okręgowego w Warszawie), na rzecz skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie należy zasądzić kwotę 2000 zł.

Jednocześnie Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do przyznania skarżącej żądanej przez nią kwoty 20 000 zł.

Sąd Najwyższy dostrzega jednocześnie narastanie systemowego problemu, przekładającego się w oczywisty sposób na znaczne wydłużenie czasu

rozpoznawania spraw w sądach powszechnych, a polegającego na wstrzymywaniu się przez Ministra Sprawiedliwości z ogłaszaniem nowych obwieszczeń o wolnych stanowiskach sędziowskich, a tym samym na zablokowaniu procesu rekrutacji sędziów w sądach powszechnych. W połączeniu z nieuniknionym przechodzeniem sędziów w stan spoczynku – skutkuje to dynamicznym wzrostem liczby wakatów w polskich sądach i nadmiernym obciążeniem sędziów pozostających w służbie, a tym samym narastaniem systemowych dysfunkcji wymiaru sprawiedliwości wyrażających się w przewlekłości toczących się postępowań. Zaniechania w zapewnieniu właściwej obsady sędziowskiej stanowią istotne źródło nadmiernej długości postępowań sądowych w Polsce, wprost i bezpośrednio wpływając na pogłębienie problemu systemowej przewlekłości postępowań.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2 i 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w pkt 1 i 2 sentencji postanowienia.

Z akt sprawy wynika, że zarządzeniem z 17 czerwca 2025 r. wyznaczone zostało posiedzenie niejawne na dzień 12 września 2025 r. w celu rozpoznania apelacji powódki, stąd nie było potrzeby wydania zaleceń na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania.

O zwrocie uiszczonej przez skarżącą opłaty w kwocie 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania.

6. O kosztach postępowania skargowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1935), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

K.O.]

[a.]